

საერთაშორისო ვაჭრობის რეგულირების თანამედროვე მეთოდები და სამართლებრივი ასპექტები

Modern methods of international trade regulation and legal aspects

ლალი ხიხაძე - ეკონომიკის დოქტორი
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Lali Khikhadze - Doqtor in Economics
Tbilisi State University

რეზიუმე: თანამედროვე ეტაპზე საქართველოსათვის უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს განვითარებულ ქვეყნებთან სავაჭროეკონომიკური ურთიერთობების გაღრმავებას, გლობალურ ორგანიზაციებთან და ინსტიტუტებთან მჭიდრო თანამშრომლობას, რაც უპირატესად განაპირობებს ქვეყნის საკანონმდებლო ბაზისისა და სახელმწიფოებრივი მარეგულირებელი მეთოდების სრულყოფილებას. ამასთან ერთად მზარდი ტექნოლოგიური დამოკიდებულება განვითარებულ ქვეყნებზე, საგარეო ვაჭრობის ლიბერალიზაციის პოლიტიკა და უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა, ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების, საექსპორტო პოტენციალის ზრდის, მსოფლიო ეკონომიკასა და სარტაშორისო ვაჭრობაში ინტეგრირების ერთ-ერთ ძირითად საფუძველს წარმოადგენს.

Summary: Currently, it is vitally important for Georgia to deepen trade-economic relations with developed countries, to closely cooperate with global organizations and institutions that definitely require perfection of country's legislation and government regulations mechanisms. Furthermore, increasing dependence on developed countries, foreign trade liberalization policy and attraction of foreign investments are one of the basic grounds for country's economic development, increase of export potential, integration with the world economy and international trade.

In a modern world, trade-economic contacts and relationships are strongly integrated and correlated as post-industrial and highly technological manufacturing countries produce goods not only for national but for international markets as well. Therefore, the more highly developed is a country, more important is development of international trade for such a country. Developing countries and countries in transition have a limited number of technologies, material resources and a small-sized domestic market. In such countries, it is not

possible to produce all goods required for a national market's industrial and consumption purposes; correspondingly, international trade creates opportunities for consumption of material valuables and achievement of more welfare desired for the developing world.

Along with WTO, the following organizations are actively engaged in the process of regulation of international trade policy – the United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL), the World Customs Organization (WCO), the International Chamber of Commerce, also various international commodity market regulatory organizations and the conventions, international agreements, guiding recommendation and typical contracts developed by such organizations serve harmonization, standardization and unification of trade policy between the states.

Georgia must use close cooperation with WTO member countries and international organizations for reduction of a country's deficit of payment balance and for the benefit of population. National trade policy pattern must be developed with consideration of global processes, modern trends of international trade regulation, multilateral World Trade Organization agreements that will provide openness of the country and along with this, safeguard the national market from increasing imports by foreign companies.

საკვანძო სიტყვები: საერთაშორისო ვაჭრობა, მსოფლიო ეკონომიკა, საერთაშორისო ბიზნესი, ექსპორტი, იმპორტი, ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია, ლიბერალიზაცია, პროტექციონიზმი, საგარეო სავაჭრო პოლიტიკა, საბაჟო ტარიფები და არასატარიფო ბარიერები, დემპინგი, სუბსიდირება, ვმო-ს მრავალმხრივი შეთანხმებები, პოსტინდუსტრიული, გარდამავალი და განვითარებადი ქვეყნები.

Key Words: international trade, world economy, international business, export, import, World Trade Organization, liberalization, protectionism, foreign trade policy, customs duties and non-tariff measures, dumping, subsidizing, WTO multilateral agreements, post-industrial, countries in transition and developing countries.

თანამედროვე მსოფლიოში ქვეყანათა სავაჭრო-ეკონომიკური კავშირურთიერთობები მნიშვნელოვნადაა ინტეგრირებული და ურთიერთდამოკიდებული, რადგანაც პოსტინდუსტრიული და მაღალტექნოლოგიური მწარმოებელი ქვეყნები პროდუქციას აწარმოებსარა მარტო ეროვნული, არამედ მსოფლიო ბაზრებისათვის,

ამდენად, რაც უფრო მაღალგანვითარებულია ქვეყანა, მით უფრო აქტუალურია მისთვის საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარების აუცილებლობა. განვითარებადი და გარდამავალი ქვეყნები კი ხასიათდება მაღალმწარმოებლური ტექნოლოგიების, მატერიალური რესურსების შეზღუდული რაოდენობითა და ვიწროში-და ბაზრით. ასეთ ქვეყნებში შეუძლებელია ეროვნული ბაზრის სამრეწველო და სამომხმარებლო მოხმარებისათვის აუცილებელი ყველა საქონლის წარმოება, შესაბამისად საერთაშორისო ვაჭრობა განვითარებადი სამყაროსათვის სასურველი სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობების მოხმარებისა და მეტი კეთილდღეობის მიღწევის საშუალებას იძლევა.

XX საუკუნის 90-იან წლებამდე საერთაშორისო სავაჭრო სისტემა პერმანენტულად იცვლებოდა ურთიერთსაწინააღმდეგო მიდგომებით. პროტექციონიზმი – თავისუფალი შეუზღუდავი სავაჭრო რეჟიმით და პირიქით. ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის დაარსების შემდეგ საერთაშორისო სავაჭრო სისტემამ სიღრმისეული ტრანსფორმაცია განიცადა და მსოფლიო ვაჭრობაში უპირატესობა ლიბერალურ სავაჭრო პოლიტიკას მიენიჭა.

პროტექციონიზმი უცხოური კონკურენციისაგან შიდა ბაზრის დასაცავად მიმართულ პოლიტიკას, სახელმწიფოს მიერ საბაჟო ტარიფებისა და არასატარიფო ბარიერების გაძლიერებას გულისხმობს, ამასთან ერთად პროტექციონიზმი ხელს უწყობს სიღარიბეს და არა ადამიანების კეთილდღეობას, ზიანს აყენებს და ანადგურებს ეროვნულ საექსპორტო წარმოებას, ასევე მანქანა-მოწყობილობებისა და სანედლეულო რესურსების იმპორტს, რომელიც ადგილობრივი წარმოებისათვისაა აუცილებელი კომპონენტი. თავისუფალი ვაჭრობა კი ხელს უწყობს საერთაშორისო სპეციალიზაციის გაღრმავებასა და ყოველი ქვეყნის რესურსული პოტენციალის ეფექტიან გამოყენებას, რაც აძლიერებს კონკურენციას, აჩქარებს მეცნიერულ ტექნიკურ პროგრესს და

ინოვაციების დანერგვას, აფართოებს ბაზრებსა და შესაძლებელი ხდება მასობრივი წარმოების ორგანიზაცია, ყოველივე კი განაპირობებს წარმოების ეფექტიანობის ამაღლებას, დანახარჯების შემცირებასა და ფასების სტაბილიზაციის ფონზე საბოლოოდ მომგებიანია მომხმარებლებისათვის.

პროტექციონიზმისა და ლიბერალიზაციის დადებითი და უარყოფითი ტენდენციების შეჯერების საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ მათ შორის აუცილებელია გარკვეული პრაგმატიზმი და სათანადო წონასწორობის დაცვა. ამ წონასწორობამ არ უნდა დააზარალოს განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნები, არამედ პირიქით ხელშემწყობი უნდა გახდეს სახელმწიფოთაშორის სავაჭრო ურთიერთობის გაფართოებისა და თანამშრომლობისათვის. პრაქტიკული თვალსაზრისით საერთაშორისო სავაჭრო პოლიტიკა წარმოადგენს პროტექციონიზმის ელემენტებისა და თავისუფალი ვაჭრობის შერწყმას, მაგრამ პროტექციონიზმი ყოველთვის ატარებს ნაციონალურ ხასიათს, ხოლო ვაჭრობის ლიბერალიზაციის პოლიტიკა წარმოადგენს სახელმწიფოების ორმხრივი და მრავალმხრივი ურთიერთშეთანხმებების შედეგს. აღნიშნულიდან გამომდინარე ყოველი სახელმწიფო დაინტერესებულია თავისი ეროვნული პროდუქციის, კაპიტალისა და მომსახურების გატანაში საერთაშორისო ბაზრებზე. ამდენად, ხშირად აქვს ადგილი ქვეყნებს შორის შეზღუდვების გაუქმებას ურთიერთდათმობების შედეგად. თავისუფალი ვაჭრობის პოლიტიკა უფრო შეესაბემა მთლიანად ეკონომიკის განვითარების ხელსაყრელი პირობების ჩამოყალიბების ამოცანას. ხოლო პროტექციონიზმის პოლიტიკა კი გამოიყენება კონკრეტული და ნაწილობრივი ამოცანების გადასაჭრელად, რომლებიც უფრო ხშირად დაკავშირებულია პოლიტიკური ინტერესების გატარებასთან.

ვაჭ-რო-ბის მსოფლიო ორგანიზაცია (ვმო) ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გლობალური ორგანიზაციაა თანამედროვე მსოფლიოში, რომელიც წარმოადგენს

საერთაშორისო სავაჭრო სისტემის სამართლებრივ და ინსტრუქციონალურ ორგანიზაციულ საფუძველს. ვმო-ს მრავალმხრივი შეთანხმებებით გაუქმებულია პროტექციონიზმის პოლიტიკა და მისი უმთავრესი მიზანია ხელი შეუწყოს საერთაშორისო ვაჭრობის სტაბილური განვითარებას, დაარეგულიროს ვაჭრობასთან დაკავშირებული კომერციული დავები სახელმწიფოთა შორის და სავაჭრო მოლაპარაკებები. ვმო-ს წევრი ქვეყნებისათვის, რომ შეიქმნას კონკურენციული გლობალური გარემო, ლიბერალური საერთაშორისო სავაჭრო რეჟიმი განვითარებული და განვითარებადი ქვეყნებისათვის, მაგრამ მიუხედავად ამისა მსოფლიოს არცერთი ქვეყანა არ იძლევა თავის ტერიტორიულ საზღვრებში საქონლისა და მომსახურების არარეგულირებადი ნაკადების მოძრაობის უკონტროლოდ დაშვების უფლებას. ქვეყნები საგარეო ვაჭრობაში ძირითადად იყენებენ სატარიფო, არასატარიფო, მონეტარულ და საერთაშორისო შეთანხმებებით განსაზღვრულ რეგულირების თანამედროვე მეთოდებს. სავაჭრო ბარიერები დამახასიათებელია, როგორც საქონლისა და მომსახურებისა იმპორტისათვის, იშვიათად დეფიციტური ექსპორტისათვის.

ვმო აყალიბებს სავაჭრო ზომების სამ სახეობას: დაცვითი ზომები, ანტიდემპინგურ პოლიტიკა (ADP შეთანხმება) და სუბსიდირება/საკომპენსაციო ზომები (SCM), რომელსაც ვმო-ს შეთანხმებების შესაბამისად სახელმწიფოები იყენებენ საკუთარი ეროვნული ბაზრის დასაცავად.

ვმო-ს წევრი ქვეყნები (164 ქვეყანა 2018 მონაცემებით) აწარმოებენ მოლაპარაკებებს საბაჟო ტარიფების შემცირებაში პროგრესის მისაღწევად, თუ შეთანხმებული იქნება ახალი სატარიფო დათმობები (კონცესიები) ისინი გარდაიქმნებიან სატარიფო შეზღუდვებად. ტარიფთა ახალი დონეები შეყვანილია ვმო-ს წევრი ქვეყნების სატარიფო ცხრილებში, ვმო გამოსცემს საერთაშორისო

ვაჭრობის სახელმძღვანელო პრინციპებს საბაჟო გადასახდების ადმინისტრირების, საქონლის შეფასებისა და სხვა მნიშვნელოვანი საკითხების შესახებ, რადგან საბაჟო ტარიფების შემცირების შედეგები არ იქნეს ბლოკირებული მაღალი გადასახდების ან იმპორტირებულ საქონელზე გაზრდილი ფასების დაწესებით.

საბაჟო ტარიფები, როგორც სახელმწიფოს ფისკალური ინსტრუმენტები ყველაზე ეფექტიანად ემორჩილება პროგრესულ შემცირებას დროის გარკვეულ პერიოდში და უფრო გამჭირვალეა ვიდრე არასატარიფო ბარიერები. გამჭირვალობა ნიშნავს კანონებისა და წესების სიცხადეს, სიმარტივესა და საჭიროებას. ამდენად ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია პრიორიტეტს ანიჭებს საბაჟო ტარიფებით რეგულირებას, აუქმებს და მინიმუმამდე ზღუდავს არასატარიფო ზომების გამოყენებას. საბაჟო ტარიფების დემონტაჟის პირობებში სახელმწიფოები ეროვნული ბაზრის დასაცავად სულ უფრო მეტად მიმართავენ დაცვით-სპეციალურ შეზღუდვებს, რომელიც მოიცავს საერთაშორისო ვაჭრობისა და სახელმწიფოთა ეკონომიკური პოლიტიკის რეგულირების ფართო წრეს.

გაეროს კლასიფიკაციით და GATT/WTO –ს შეთანხმებების საფუძველზე მიღებულია არასატარიფო ბარიერების შემდეგი კატეგორიები:

- დაცვითი ზომები ანუ სპეციალური შეზღუდვები;
- არასატარიფო შეზღუდვები ანუ საბაჟო ადმინისტრაციული ფორმალობები;

დაცვითი სპეციალური შეზღუდვები, ეროვნულ ბაზრებზე უცხოური საქონლის დაშვებას არეგულირებენ. ასეთი შეზღუდვებია: ქვოტირება, ლიცენზირება, კონტინგენტირება, ანტიდემპინგური რეჟიმი, სუბსიდია -საკომპენსაციო ბაჟები.

კვოტების გამოყენება სავაჭრო შეთანხმებებით ორმხრივი და მრავალმხრივი შეთანხმებებით რეგულირდება. კვოტების უკიდურეს ზომას წარმოადგენს ემბარგო, რაც ნიშნავს ვაჭრობის სრულად

აკრძალავას განსაზღვრული სახელმწიფოდან კონკრეტული საქონლის ექსპორტზე. ზოგიერთ შემთხვევებში ემზარგოს საფუძვლად უდევს პოლიტიკური მოტივები და ინტერესები, მაგალითად, რუსეთის ემზარგო საქართველოს მიმართ, რომელიც 2006 წლიდან მომდინარეობს და დღემდე გრძელდება, მაგრამ საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ 2012 წლის 20 აგვისტოდან რუსეთი გაწევრიანდა ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციაში, რაც განაპირობებს რუსეთ-საქართველოს სავაჭროეკონომიკური ურთიერთობების აღდგენასა და ორივე ქვეყნისათვის ზიანის მომტანი სავაჭრო ბარიერების გაუქმებას. 2002 წლიდან საქართველოს საგარეო სავაჭრო პოლიტიკის ლიბერალიზაციის ეგიდით და ვმო-ს წინაშე აღებული ვალდებულებების გათვალისწინებით გაუქმებულია კვოტირება (კონტინგეტირება) და ლიცენზირება, როგორც ვაჭრობის შემზღუდველი არასატარიფო ბარიერები.

ზემოთგანხილულ არასატარიფო ზომებთან ერთად დაცვითი შეზღუდვები არის განსაკუთრებული ბარიერები, რომლებსაც სახელმწიფო ახორციელებს იმისათვის, რომ უზრუნველყოს ადგილობრივი მეწარმეების დაცვა იმპორტის გაუთვალისწინებელი ზრდისაგან, რაც შეიძლება განხორციელდეს ისეთი კონკურენციული გარემოებების ცვლილებების შედეგად, როგორიცაა ტარიფების გაუქმება, დაცვითი შეზღუდვები დრო-ე-ბით უზრუნველყოფენ ადგილობრივ მეწარმეებს განახლებული ბარიერებით, ისე, რომ მათ შეძლონ ეროვნული ბაზრის ლიბერალიზაციის შედეგებთან ადაპტირება. ვმო-ს ძირითადი შეთანხმებებით დაცვითი ზომების გამოყენება რეკომენდებულია იმ შემთხვევაში, როდესაც ფორმალური გამოძიება დაადგენს, რომ ადგილობრივ მეწარმეებს მიყენებული აქვთ სერიოზული ზარალი არასატარიფო ბარიერებისაგან. კერძოდ დემ-ჰინგი, როგორც არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ფორმა განსაკუთრებით საყურადღებოა განვითარებად ქვეყნებში, როდესაც საქონელი

იმპორტიორი ქვეყნის ბაზარზე იყიდება უფრო დაბალ ფასებში, ვიდრე საექსპორტო ქვეყანაში. საქართველოს შიდა ბაზარზე გამოკვეთილია დემპინგი თურქეთის, ირანის, რუსეთის და სხვა ქვეყნების უცხოური კომპანიებისაგან. იმისათვის, რომ გამოყენებულ იქნას ანტიდემპინგური ზომა, საჭიროა ორი პირობა: დადგინდეს დემპინგის არსებობა და გაირკვეს დემპინგმა მიაყენა თუ არა მატერიალური და ფინანსური ზარალი იმპორტიორი ქვეყნის ადგილობრივ წარმოებას. დემპინგის გამოსწორების ჩვეულებრივი ინსტრუმენტია ანტიდემპინგური გადასახდი, რომელიც გამოიყენება დემპინგური ფასით იმპორტირებული საქონლის მიმართ, რამდენადაც გადასახადის მიზანი დემპინგის შედეგების კომპენსირება და ადგილობრივი პროდუქციის ფასის დაბალანსებაა. ანტიდემპინგური გადასახადის ოდენობა ტოლი უნდა იყოს დემპინგურ ფასსა და შიდა ბაზრის ფასს შორის სხავობისა, რასაც დემპინგური მარჟა ეწოდება.

GATT/WTO-ს მრავალმხრივი შეთანხმებები უფლებას აძლევს ქვეყნებს, რომ განახორციელონ ცალმხრივი ქმედება, რათა ხელი შეუშალონ თავიანთ ბაზრებზე იმპორტის დემპინგს. კერძოდ ვმო-ს შეთანხმებების VI მუხლი ითვალისწინებს დეტალურ სტანდარტებს, რომ ნებისმიერი ქვეყნის მიერ დაწესებული გადასახადი არ ქმნიდეს ზედმეტ ბარიერებს ვაჭრობაში. დემპინგის შედეგად გამოწვეული ზარალის ანაზღაურების შესახებ მოთხოვნები და კომპენსაციები რეგულირდება ეროვნული კანონმდებლობისა და ვმო-ს ანტიდემპინგური შეთანხმების (ADP) საფუძველზე, ხოლო ვმო-ს დავების მოგვარების ორგანოს (DSB-ს) მიმართავენ იმ შემთხვევაში თუ ეროვნული შესაბამისობა ანტიდემპინგის შესახებ უგულებელყოფილია, ეროვნულ დონეზე დემპინგის რეგულირებას მოაწესრიგებს საქართველოს ანტიდემპინგური კანონმდებლობა, რომელიც ძალაშია 2019 წლის 1 მარტიდან.

ლიბერალური საერთაშორისო სავაჭრო პოლიტიკის პირობებში მრავალი ქვეყანა იმპორტის შეზღუდვას ამჯობინებს ადგილობრივ მეწარმეებს მისცეს სუბსიდიები, რომელიც წარმოადგენს ეროვნული პოლიტიკის საერთო იარაღს, რომელსაც იყენებს მსოფლიოს ნებისმიერი ქვეყანა სხვადასხვა მიზნებისათვის, მაგრამ ზოგიერთ შემთხვევაში სუბსიდიები ვაჭრობაზე უარყოფით გავლენას ახდენენ. ვმო ზღუდავს იმ სუბსიდიების გამოყენებას, რომლებსაც გააჩნია გავლენა ვაჭრობაზე და უფლებას აძლევს სახელმწიფოებს განახორციელონ სუბსიდირება მხოლოდ სამეცნიერო კვლევებისა და განვითარებისათვის.

სუბსიდია ვმო-ს მიერ განისაზღვრება, როგორც სახელწიფოს მიერ განხორციელებული ფინანსური კონტრიბუცია, რომელიც მის მიმღებს ანიჭებს გარკვეულ პრივილეგიას, სუბსიდიებს შეიძლება ჰქონდეს ფულადი სახსრების გამოყოფის, გრანტების, დაბალპროცენტიანი კრედიტების, მაღალი დაბეგვრის რეჟიმისაგან განთავისუფლების და სხვა მხარდაჭერის ფორმა.

საკომპენსაციო ზომა წარმოადგენს სუბსიდიის საპასუხო ზომას, რომელიც გამოიყენება იმ მიზნით, რომ ადგილობრივი მწარმოებლები არ დაზიანდნენ სუბსიდირებული იმპორტისაგან. ანტიდემპინგური პროცედურების მსგავსად, სუბსიდირების საწინააღმდეგო მარეგულირებელი პროცედურები შექმნილია იმ მიზნით, რომ განსაზღვრონ სუბსიდირების მოცულობა და მათი მიზეზობრივი კავშირი მატერიალურ ზარალთან. შესაბამისად, დაწესდეს საკომპენსაციო გადასახდები, რომლებიც არ უნდა იყოს იმაზე ნაკლები, რაც საჭიროა ზარალის ასანაზღაურებლად და ისიც უნდა მოქმედებდეს არა უმეტეს ხუთი წლის განმავლობაში, ან შეიძლება უფრო ადრე გაუქმდეს თუ საზიანო გავლენა სუბსიდირებული იმპორტისაგან აღარ არსებობს.

იმპორტის შეზღუდვის დარეგულირების მიზნით, მრავალი ქვეყანა აქტიურად იყენებს შემდეგ არასატრიფო ბარიერებს:

განსაკუთრებულია მოთხოვნები ტექნიკურ სტანდარტებთან, (მაღალია ასეთი სტანდარტები აშშ-ში, ევროკავშირში, იაპონიასა და სხვა განვითარებულ ქვეყნებში) გამოზომ სისტემებთან, ხარისხთან, სანიტარულვეტერინარულ ნორმებთან, შეფუთვისა და მარკირების წესებთან.

საერთაშორისო ვაჭრობაში აგრეთვე დამატებით ბარიერად საბაჟო ფორმალობები და საქონელნაკადების განმკარგულებელი დოკუმენტების გართულებული მოთხოვნები გვხვდება. საერთაშორისო ვაჭრობას 600-მდე სახეობის დოკუმენტი ემსახურება. ამ სირთულეს მრავალი ქვეყანა იმპორტის შეზღუდვის ბარიერად იყენებს. GATT/WTO-ს შეთანხმებების VIII მუხლი უშუალოდ მოითხოვს აღნიშნული ბარიერების გამარტივებას (თანამედროვე ეტაპზე მინიმუმამდეა შემცირებული ბიუროკრატიული ფორმალობები და საბაჟო დოკუმენტები) და საექსპორტო-საიმპორტო ოპერაციების უნიფიკაციას.

საერთაშორისო სავაჭრო პოლიტიკის რეგულირების პროცესში ვმო-სთან ერთად აქტიურადაა ჩართული გაეროს ვაჭრობისა და განვითარების კონფერენცია (UNCTAD), გაეროს საერთაშორისო სავაჭრო სამართლის კომისია (UNCITRAL), მსოფლიო საბაჟო ორგანიზაცია (WCO), საერთაშორისო სავაჭრო პალატა (ICC), კერძო სამართლის უნიფიკაციის საერთაშორისო ინსტიტუტი (UNIDROT), ასევე სხვადასხვა საერთაშორისო სასაქონლო ბაზრების მარეგულირებელი ორგანიზაციები. ზემოთაღნიშნული ორგანიზაციების მიერ შემუშავებული კონვენციები, საერთაშორისო შეთანხმებები, სახელმძღვანელო რეკომენდაციები და ტიპური კონტრაქტები ემსახურება სახელმწიფოთაშორის სავაჭრო პოლიტიკის ჰარმონიზაციას, სტანდარიზაციასა და უნიფიკაციას.

ვმო-ს წევრ ქვეყნებთან და გლობალურ ინსტიტუტებთან მჭიდრო თანამშრომლობა საქართველომ საგარეო სავაჭრო პოლიტიკის რეფორმირების, ქვეყნის საგადასახდელო ბალანსის

დეფიციტის შემცირებისა და მოსახლეობის საკეთილდღეოდ უნდა გამოიყენოს. ეროვნული სავაჭრო პოლიტიკის მოდელის შემუშავებისას კი უნდა იქნეს გათვალისწინებული მსოფლიო მასშტაბით მიმდინარე გლობალური შეუქცევადი პროცესები, საერთაშორისო ვაჭრობის მარეგულირებელი თანამედროვე მეთოდები, ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის მრავალმხრივი შეთანხმებები, რაც უზრუნველყოფს ქვეყნის გახსნილობასა და ამასთან ერთად დაიცავს ეროვნულ ბაზარს უცხოური კომპანიების მოზღვავებული იმპორტისაგან.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ლ. ხიხაძე, ქართული ფირმების საერთაშორისო ბაზარზე გასვლის სტრატეგიები: რეალობა და პერსპექტივები ჟურ: "ეკონომიკა და ბიზნესი" # 4, თბ., 2012, ივლის-აგვისტო, გვ. 96-102;
2. ლ. ხიხაძე, საქართველოს საგარეო ვაჭრობის თანამედროვე მდგომარეობა და სავაჭრო რეჟიმების გამოყენების შესაძლებლობები საუნივერსიტეტო საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის შრომების კრებული, თბ., 2009, ივნისი, გვ. 85-89;
3. ლ. ხიხაძე, თ. შოთაძე, კომერციული დავების მოგვარების სამართლებრივი მექანიზმები ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციაში ჟურ: ეკონომიკა და ბიზნესი, #4, თბ. 2012, ივლის-აგვისტო, გვ. 176-183;
4. ლ. ხიხაძე, საერთაშორისო ვაჭრობის სახელმწიფოებრივი რეგულირების თანამედროვე ასპექტები. სამეცნიერო შრომების კრებული (ეკონომიკისა და ბიზნესის განვითარების ტენდენციები საქართველოში) თბ., 2012, გვ., 220.
5. L. Khikhadze, The world trading organization's mission in the conditions of globalization and its influence on the transitional economical countries, World Economy and International Economic Relations International Scientific Collection, kiev, Tbilisi, chainau, 2018.